

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบ และความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งภายในประเทศและนานาชาติ อีกทั้งประเทศในอาเซียนผนึกกำลังเป็นกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ดังนั้นเพื่อพัฒนาคุณภาพทักษะ ฝีมือแรงงานของกำลังแรงงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาไทยในอนาคต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การแบ่งเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor mobility) จากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่งอย่างอิสระ ทำให้ตลาดแรงงานมีขนาดใหญ่ขึ้น มีการแข่งขันด้านแรงงานสูงขึ้นแนวโน้มของการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศที่มีแนวโน้มการแข่งขันสูงขึ้น ส่งผลให้สถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งภายใน และต่างประเทศมีโอกาสในการเลือกแรงงานมากขึ้น ดังนั้นแรงงานที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีฝีมือ มีทักษะอาชีพจึงเป็นที่ต้องการสูง

แนวโน้มการแข่งขันในด้านการค้าระหว่างประเทศมีแนวโน้มของความเข้มข้นมากกว่าในอดีตเพื่อการแข่งขันได้ สินค้าของประเทศไทยจะต้องมีคุณภาพ มีความโดดเด่นทางคุณลักษณะและนวัตกรรม ดังนั้นแรงงานไทยจะต้องเป็นแรงงานคุณภาพ คือ มีทั้งฝีมือและความรู้เพื่อสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ลดการสูญเสีย ยกย่องให้สามารถแข่งขันได้ทางด้านคุณภาพสินค้า และคุณภาพแรงงานในตลาดโลก ดังนั้นสิ่งที่ท้าทายประเทศไทยในอนาคต คือ การจัดหากำลังคนภาคอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพและสมรรถนะในการทำงานสูง เพื่อศักยภาพในการแข่งขันได้ในตลาดแรงงานโลก จากรายงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการศึกษาวิเทศ (2552) สรุปว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รายได้หลักของประชากรยังต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมบริการและธุรกิจการส่งออกเป็นใหญ่ บริษัทข้ามชาตินิยมมาลงทุนสร้างฐานการผลิตในประเทศไทย ประเทศไทยมีแรงงานที่มีฝีมืออยู่ในระดับเดียวกับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะของสินค้ายังมีไม่มาก ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมในประเทศจีน อินเดีย และเวียดนามมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประกอบกับต้นทุนการผลิต ค่าจ้างแรงงาน และวัตถุดิบในประเทศไทยไม่ได้ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างอดีต ส่งผลให้ประเทศไทยต้องสูญเสียความสามารถทางการแข่งขัน มีการย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปยังประเทศดังกล่าว ส่งผลให้แรงงานไทยว่างงาน (ดวงนภา มกรานุกัณฑ์, 2554)

ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือ สถานะการขาดแคลนแรงงานไทยที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของสถานประกอบการ รัฐบาลไทยได้มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพ การศึกษา แก่ประชากรในประเทศมาโดยตลอดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2559) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 - 2559) ที่เน้นปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของ ความสมดุลพอดีรู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนิน ชีวิตโดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมไปถึงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ที่ว่า “คนไทยต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ที่ให้ความสำคัญต่อ การพัฒนาคน แต่จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการแข่งขัน (Competitive advantage) ของประเทศไทย คนไทยยังประสบปัญหาพัฒนาทางการศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2553) ที่รายงานว่าสมรรถนะของประเทศไทยในภาพรวม พ.ศ. 2552 ในเวทีสากล โดยการจัดอันดับของสถาบันพัฒนาการจัดการศึกษา (Institute for Management Development: IMD) ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2552 พบว่า สมรรถนะภาพรวมของไทยลดลงโดยตลอด โดยเฉพาะ สมรรถนะด้านการศึกษา ซึ่งรวมถึงการอาชีวศึกษา จากข้อมูลพบว่า สมรรถนะส่วนนี้ไทยจัดอยู่ใน อันดับที่ 47 จาก 57 ประเทศซึ่งถือเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ฉุดรั้งสมรรถนะในภาพรวมของไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

ประเทศต่าง ๆ ได้มีการพัฒนากำลังแรงงานและประชากรในประเทศตนให้มีความรู้ การศึกษา พัฒนาทักษะฝีมือทางอาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดนโยบายการพัฒนาฝีมือ แรงงานอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต โดยแนวทางและยุทธศาสตร์สำคัญที่ในหลายประเทศได้เลือก ดำเนินการ คือ การมุ่งพัฒนาแรงงานภายในประเทศของตนโดยให้การอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญ และเมื่อศึกษายุทธศาสตร์ของผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกาโอบามา (Obama, 2009) ในการพัฒนา การอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยผู้นำสหรัฐอเมริกาคาดหวังว่า ในปี พ.ศ. 2020 ชาวอเมริกาจะมีอัตราส่วนการมีการศึกษาและทักษะอาชีพสูงที่สุดในโลก รวมไปถึง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพแรงงานด้วยการขยาย การอาชีวศึกษาอย่างรวดเร็วจาก 19% เป็น 45.30 % และได้ก่อตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษากว่า 3,000 โรงเรียน ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เพื่อการนำร่องการพัฒนาและส่งเสริมการอาชีวศึกษาใน ประเทศจีน (Ministry of Education, 2010) นอกจากนี้ ยูเนสโก (UNESCO, 2002) ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการอาชีวศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในด้านทักษะวิชาชีพช่วยให้ บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มผลผลิตจากการทำงาน เพิ่มรายได้จากผลผลิต การอาชีวศึกษาเป็นส่วนเสริมให้บุคคลมีรายได้ อันจะทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้นจนสามารถพัฒนา

ขาดความมั่นใจว่านักเรียนนักศึกษาจะมีความปลอดภัย และได้รับความรู้จากการเรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจุบันการอาชีวศึกษาไทยตกอยู่ในสภาวะด้อยพัฒนาในระดับรุนแรง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) ได้ประเมินว่าแรงงานฝีมือที่มีอยู่ประสบปัญหาด้านคุณภาพ ซึ่งไม่สามารถสนองตอบความต้องการของสถานประกอบการได้ แรงงานใหม่ต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานจริง แม้ว่าจะมีวุฒิการศึกษาสูง ตรงสาขาอาชีพ จะเห็นได้ว่าคุณภาพของนักเรียนอาชีวศึกษาไทยลดถอยลง ประกอบกับปัญหานักเรียนทะเลาะวิวาทต่างส่งผลต่อภาพลักษณ์การเรียนสายอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า สัดส่วนคนเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพเป็น 30:70 ซึ่งผลสืบเนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในประเทศให้เลือกเรียนสายอาชีพ เพื่อการพัฒนาทักษะฝีมือและพัฒนาคุณภาพแรงงาน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551)

จากสภาพปัญหา เหตุผลและข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ แนวโน้มการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ เขตการค้าเสรีทั้งในระดับโลก และระดับอาเซียน ทิศนะของผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงองค์การระดับโลกอย่างยูเนสโก (UNESCO) ต่างมุ่งสู่การพัฒนากำลังคน โดยการพัฒนาการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง หากประเทศไทยยังไม่เร่งพัฒนาการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาแรงงานฝีมือให้ทันกระแสดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยจะตกอยู่ในสภาวะตัวเล็กลำดับท้าย ๆ ในการตัดสินใจเข้ามาลงทุนของนักลงทุนทั่วโลก ประเด็นทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าแนวโน้มและอนาคตการอาชีวศึกษาของไทย เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร ต้องมีการพัฒนาและยกระดับการอาชีวศึกษาของไทยในเรื่องใด อย่างไร เพื่อการแข่งขันได้ในอนาคตของโลกที่ไร้พรมแดน จึงเป็นที่มาของการศึกษาและการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพที่พึงประสงค์ของการอาชีวศึกษาไทยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2566)

คำถามในการวิจัย

อนาคตภาพที่พึงประสงค์ของการอาชีวศึกษาไทย เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2566) เป็นอย่างไร

ทางด้านวัตถุดิบและกำลังแรงงาน คือ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศที่มีความถนัดด้านเทคโนโลยี คือ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย (สภาหอการค้าไทย, 2551)

ประเทศไทยยังคงได้เปรียบในส่วนของความถนัดด้านเทคโนโลยี และการเป็นฐานการผลิต แต่ยังคงพบว่านักลงทุนในนานาชาติได้มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเวียดนาม กัมพูชาและลาวบ้างแล้ว ส่วนประเทศที่มีได้เปรียบทางด้านกำลังแรงงาน คือ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สหภาพพม่าและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งแสดงว่าด้านกำลังแรงงานประเทศไทยยังไม่ใช่ตัวเลือกที่ดุดัน ในอนาคตแรงงานคุณภาพระดับฝีมือเท่านั้นที่จะถูกจ้างงาน การเตรียมความพร้อมทางด้านการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในตลาดโลก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับอาเซียน และนานาชาติ ในอนาคตประชาชนคนไทย ประชาชนในทุกประเทศทั่วโลก คือ พลเมืองโลก คนทุกคนต่างต้องแข่งขันเพื่อความอยู่รอด ประเทศไทยต้องวางแผนเชิงรุก และเตรียมความพร้อมเพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการแข่งขันได้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคน ผ่านกระบวนการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาของ คาร์นอย (Carnoy, 1999) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั้งโดยรวมและโดยอ้อมไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ในตลาดแรงงานในระดับโลกและรวมไปถึงการส่งผลกระทบต่อระบบการอาชีวศึกษาอันเป็นผลเนื่องมาจากความต้องการแรงงานคุณภาพสูงของสถานประกอบการ ประกอบกับแรงงานคุณภาพมีความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและสามารถลดความสูญเสียอันเกิดจากการผลิตได้มหาศาล ความต้องการใช้ทรัพยากรหรือกำลังแรงงานที่มีการศึกษาสูงขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลต้องเพิ่มบทบาทของตน เพื่อการวางแผนในการพัฒนาประเทศและในโลกอนาคตอันใกล้

ข้อมูลทางสถิติของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) พบว่า ประชากรกลุ่มอายุ 15 - 17 ปี ทั้งหมด 3,176,570 คน เรียนต่อ 1,966,876 คน โดยเรียนในสายสามัญ 1,204,257 คน และสายอาชีวศึกษา 762,818 คน คิดเป็นสัดส่วน 63:37 เนื่องจากสังคมไทยโดยเฉพาะนักเรียนไทยมีค่านิยมการจบปริญญาสูง ทำให้เยาวชนส่วนใหญ่มีเป้าหมายที่จะศึกษาต่อให้ได้ปริญญา ส่งผลให้การอาชีวศึกษาไม่สามารถผลิตกำลังแรงงานสู่ตลาดแรงงานได้ สอดคล้องกับความต้องการ ประกอบกับการจ้างงานในตลาดแรงงานและระบบราชการกำหนดค่าจ้างตามวุฒิการศึกษามากกว่าสมรรถนะ ความสามารถผู้สำเร็จการอาชีวศึกษาจึงได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รวมไปถึงภาพลักษณ์ของผู้เรียนอาชีวศึกษาในเรื่องพฤติกรรม ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียน

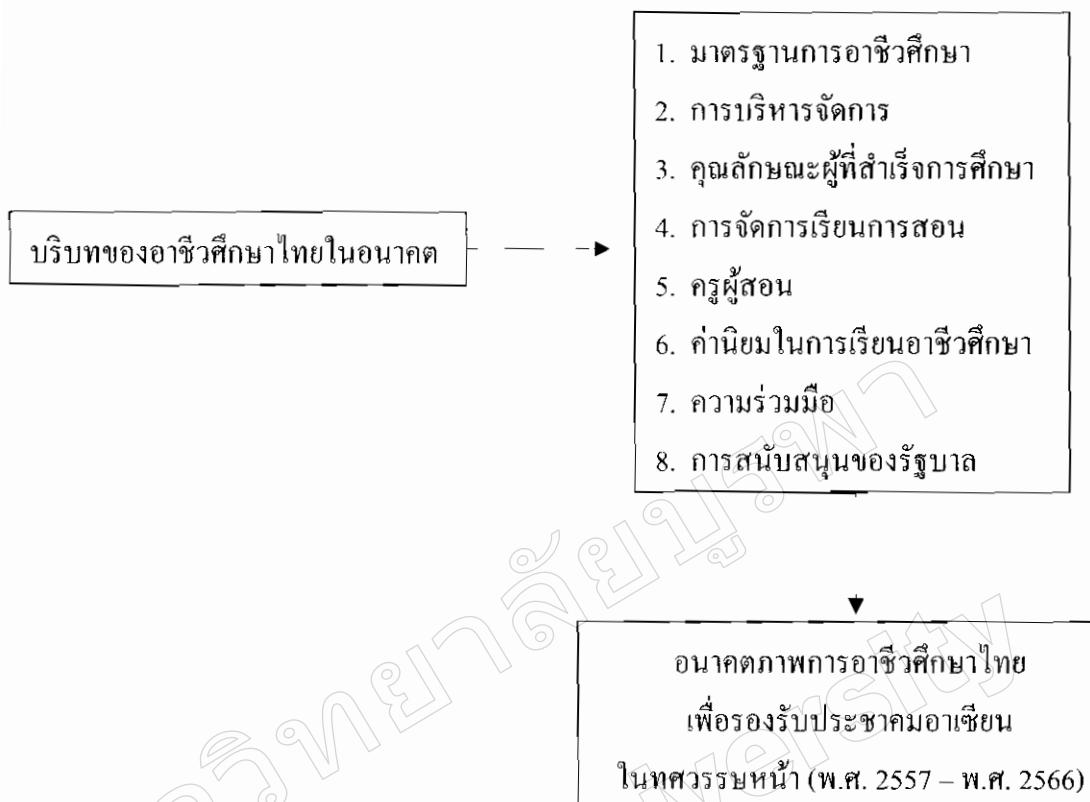
คุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้ จะเห็นได้ว่าการที่หลายประเทศลงทุนด้านการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาอนาคตทางด้านวิชาความรู้ ทักษะอาชีพให้แก่คนในชาติให้สามารถสนองตอบ ความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ และตลาดแรงงานทั่วโลก ทำให้แรงงานเป็นแรงงานที่มี ทักษะอาชีพ มีศักยภาพสามารถเคลื่อนย้ายถ่ายโอนไปทำงานที่ใด ๆ ก็ได้ทั่วโลก อย่างมี ประสิทธิภาพ เพื่อสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานสากล เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของประเทศและการพัฒนาคุณภาพสังคมให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศผู้นำของโลก ทั้งสองประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาและจีนต่างมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคนด้วยการศึกษา ด้านการพัฒนาการอาชีวศึกษาให้แก่ประชากรในประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (UNESCO, 2002)

นอกจากนี้กระแสเขตการค้าเสรี (Free trade area: FTA) เป็นอีกกระแสที่มีความสำคัญ ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกในหลายกลุ่มเขตการค้าเสรี และที่ใกล้ตัวมากที่สุด คือ เขตการค้าเสรี ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิก 10 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สหภาพพม่าสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และราชอาณาจักรไทย โดยในปี พ.ศ. 2550 ผู้นำอาเซียน ได้ลงนามใน “ปฏิญญาวาดด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN economic community หรือ AEC) “เพื่อยืนยันเจตนารมณ์ร่วมกันดำเนินการให้สำเร็จตามกำหนดในปี พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อนำสู่การเป็นตลาดและฐานผลิตร่วมกัน (Single market and single production base) และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี และมีการ เคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ได้มีการเตรียมการในการพัฒนาอาชีวศึกษา เพื่อรองรับกระแสประชาคมอาเซียน หรือ ASEAN community ในปี พ.ศ. 2015 ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการผลักดันการอาชีวศึกษาให้เร่งพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เพื่อผลิตกำลังแรงงานให้สนองตอบความต้องการตลาดแรงงานในระดับเอเชียและนานาชาติที่จะมี การเคลื่อนย้ายเสรีให้ได้ค่าแรงที่สูงขึ้นตามคุณภาพฝีมือที่ได้พัฒนาขึ้น (สภาหอการค้าไทย, 2551)

แผนภาพประชาคมอาเซียน (The ASEAN Secretariat, 2009) สรุปว่าภายในปี ค.ศ. 2014 - ค.ศ. 2551 กำหนดให้การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิกสามารถทำได้อย่างเสรี มีการกำหนดมาตรฐานความสามารถหลัก เช่น ทักษะฝีมือ คุณสมบัติของแรงงาน ให้เป็นทักษะที่จำเป็น ของงานในทุกธุรกิจ ผลการศึกษาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (2551) พบว่า กลุ่มประเทศ สมาชิกอาเซียนนั้น ประเทศไทยได้เปรียบทางด้านการเป็นฐานการผลิต ส่วนประเทศที่ได้เปรียบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนหลักการ แนวคิดจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบริบทของการอาชีวศึกษาไทยในอนาคต สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ว่า แนวโน้มของอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2566) ประกอบด้วย 1) มาตรฐานการอาชีวศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ ข้อกำหนดคุณลักษณะคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา รวมไปถึงเกณฑ์ กระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อทดสอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา สายอาชีวศึกษา 2) การบริหารจัดการเกี่ยวกับรูปแบบ ทิศทาง กระบวนการดำเนินงาน กลยุทธ์การจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ การกำหนด นโยบาย การวางแผน การดำเนินการ การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษาของ ผู้บริหารทั้งในระดับ ประเทศ และระดับสถาบัน 3) ด้านคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับ ความเข้าใจวัฒนธรรมประชาคมอาเซียน ความสามารถทางทักษะวิชาชีพ ความสามารถทางภาษา คุณสมบัติ บุคลิกลักษณะ ของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา 4) การจัดการเรียน การสอนเกี่ยวกับหลักสูตร รูปแบบ วิธีการ แนวทาง การเทียบโอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทางการอาชีวศึกษา 5) ครูผู้สอน เกี่ยวกับคุณลักษณะครู ประสิทธิภาพ เจตคติครูผู้สอนวิชาชีพ และวิชาอื่น ๆ ในวิทยาลัยทางการอาชีวศึกษา 6) ค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมค่านิยม การปรับเปลี่ยนความเชื่อของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมต่อการเรียนในสายอาชีพ 7) ความร่วมมือ เกี่ยวกับ การประสานงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ตลาดแรงงานและการค้าเสรี การทำงานร่วมกัน ของการอาชีวศึกษากับบุคคลหน่วยงานสถานประกอบการ และอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ และ 8) การสนับสนุนของรัฐบาลเกี่ยวกับ โอกาสและความสามารถทางการศึกษา การช่วยเหลือในด้าน ต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีต่อการอาชีวศึกษา เช่น การส่งเสริมการเรียนสายอาชีพ ส่งเสริมการวิจัยทาง อาชีวศึกษา โดยสรุปดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับชาติ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายสำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการอาชีวศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทางและวางแผนการผลิตกำลังคน รวมถึงการจัดการอาชีวศึกษาให้สามารถผลิตกำลังคนสายอาชีพที่มีคุณภาพสนองความต้องการของประเทศ
3. หน่วยงานที่ใช้กำลังคนด้านการอาชีวศึกษา เช่น สถานประกอบการต่าง ๆ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน และบริหารจัดการบุคลากร
4. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการอาชีวศึกษา ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาหลักสูตร และการวางแผนการจัดการเรียนการสอน วางแผนการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรครู - อาจารย์ เพื่อให้สามารถผลิตนักศึกษาสายอาชีพให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถสนองตอบความต้องการตลาดแรงงานได้

5. ได้ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้ม อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้าในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการต่อยอดการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เจาะลึกในแต่ละด้านต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาอนาคตภาพที่พึงประสงค์ของการอาชีวศึกษาไทยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2566) ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDPR และตรวจสอบความเป็นไปได้ของอนาคตภาพที่พึงประสงค์ของการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า ด้วยการสนทนากลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทย (Scenario of thai vocational education) หมายถึง ภาพรวม แนวโน้มเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาไทยที่พึงประสงค์ รวมไปถึงสิ่งที่จะทำหรือสามารถดำเนินการได้ในอนาคตทั้ง 8 ด้าน คือ 1) ด้านมาตรฐานการอาชีวศึกษา 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา 4) ด้านการจัดการเรียนการสอน 5) ด้านครูผู้สอน 6) ด้านค่านิยมการเรียนอาชีวศึกษา 7) ด้านความร่วมมือ และ 8) ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล
2. ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) หมายถึง ความเป็นเสรีในการเคลื่อนย้าย การลงทุนการค้า แรงงาน การเงิน การศึกษา ฯลฯ ไปทุก ๆ ภูมิภาคอาเซียนนี้อย่างเสรี ไม่มีกำแพงภาษีหรือพรมแดนขวางกั้นอีกต่อไป
3. ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) หมายถึง ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติตามนโยบาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้ใช้ผลผลิตทางการอาชีวศึกษาที่รับผิดชอบทั้งในอดีตและปัจจุบัน หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับประเด็นที่ผู้วิจัยกำลังทำการศึกษา โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด
4. มาตรฐานการอาชีวศึกษา (Quality assurance of vocational education) หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ประเมินผลและการประกันคุณภาพ การจัดการอาชีวศึกษา รวมไปถึงเกณฑ์ กระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อการทดสอบ การประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษายาอาชีวศึกษา

5. การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง รูปแบบ กระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษาของผู้บริหาร ทั้งในระดับประเทศ และระดับสถาบัน

6. คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา (Characteristic of graduates) หมายถึง คุณสมบัติ บุคลิกลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา

7. การจัดการเรียนการสอน (Teaching and learning) หมายถึง รูปแบบ วิธีการ แนวทาง และกระบวนการของการจัดการเรียนรู้

8. ครูผู้สอน (Teacher) หมายถึง ครูผู้สอนในวิชาสามัญ วิชาชีพ ในหลักสูตรของสถาบัน การอาชีวศึกษา

9. ค่านิยมการเรียนอาชีวศึกษา (Value of vocational education) หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมต่อการเรียนในสายอาชีพ

10. ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การประสานงาน การทำงานร่วมกันของการอาชีวศึกษากับบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ และอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

11. การสนับสนุนของรัฐบาล (The support of government) หมายถึง การช่วยเหลือ ด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีต่อการอาชีวศึกษา เช่น การส่งเสริมการเรียนสายอาชีพ ส่งเสริมการวิจัยทางอาชีวศึกษา

12. ทศวรรษหน้า (Next decade) หมายถึง ช่วงเวลา พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2566